

HUMANITIES INSTITUTE
Serhat Tertemiz, MA

ON BİNLERCE KAĞNI (1971) FAKİR BAYKURT (1929 - 1999)

İçindekiler

Körler Ülkesi
Eğer Hayvan İsek
Gömez'in Mehmet
Ramazan Gelip Geçmiş
Burunları Kısılmış
Rizeliler
Şaştım Şaştım
Aylar
Sugözü'ndeki Görevli
Bir Kafasızın Öyküsü
Burçak
Şar Şar Akıtırım
Uysal At
Gâvur İcadı
Adam Olamazsın
İmamin Karısı
Sazlık'taki Yangın
Şerbelâ
İpin Ucu
Üstaçığın Kadısı
Yaşlı Başlı Adamlar
Karga Başından Gelen Saltanat
Şehirden Kız Alan Köylü
Suların Durulması
"Alan Şeyh Değil, Veren Bizik!"
Mısır Tarlasında Bir Domuz
Uzun Kavak
Çobanın Karısı
Ağasıyla Uşağı
On Binlerce Kağni

Hakkında

"*On Binlerce Kağni* yazarın 1971 yılında yayımladığı 6. sırada yer alan hikâye kitabıdır. (...) Yıllar geçtikçe yazar hikâye tekniği hususunda ustalaşmakta, kendi tarzını kabul ettirmektedir. Hikâye unsurlarını daha sağlam bir şekilde kullanmaya başlamıştır. Yerel kelime kullanımı görülmele birlikte azaldığını söyleyebiliriz. Yazar bu kitaptaki hikâyelerinde de gözlemlerini sosyal gerçekçi bir bakış açısıyla sunmaktadır. Köylülerin sorunlarını, sağlık problemlerini tek bir bakış açısıyla vermektedir. Eleştirel gerçekçi bir bakış onun vazgeçemediği bir kullanımdır" (Yanardağ 2005, 178). İnsanı içinde doğup büyüdüğü uzamla ele alan yazarın toplumun sosyo-ekonomik ve sosyo-jeneolojik haritasını çıkarma çabası içinde olduğu söylenebilir. Toplumcu-gerçekçi bir bakış açısıyla kurguladığı anlatılarında doğalcı yazınsal akımın izleri de görülür. İşçi sınıfının çıkarlarını koruyan ve onu bilinçlendirip eyleme geçmeye yönelten yazar güdümlüdür.

KÖRLER ÜLKESİ

Kişiler

Gören kimse Anlatının başkarakteridir. Körlerin yaşadığı bir yerde gözleri gören tek kişidir.

Detaylı Olay Örgüsü

Gören Adamın Körler Tarafından Sorgulanması Hiç kimsenin gören bir çift göze sahip olmadığı bir köyde herkes gözün sağladığı faydalardan mahrum büyümüş ve yaşamıştır. Bir çift göze sahip olmanın nasıl bir şey olduğunun bilinmediği bir yerde gözle ilgili atasözleri, deyimler ve deyişler de türememiştir. Hiç kimsenin göremediği yerde herkes dış dünyaya, yeniliklere ve değişime kapalıdır. Gözün ve görmenin ne demek olduğunu bile bilmemektedirler. Bir gün Üstüaçık köyünden gözleri gören bir adam körlerin yaşadığı yere gelir. Gören adam körlere görmenin nasıl bir şey olduğunu anlatır. Fakat onun söylediklerini anlayamayan körler gören adamı mağaraya götürürler. Körlerin ileri gelenleri görene görmenin nasıl bir şey olduğunu sorarlar. Gören kişinin görme yetisi ve yeteneği köyün ileri gelenleri tarafından sınanır. Sürekli yer, durum ve pozisyon değiştiren körler gören kişinin hiçbir şeye dokunmadan hızlıca her şeyi bilebilmesine şaşırırlar. Kafasındaki iki göze dokunduktan sonra bir bitkiyi yakarak onu bayıltırlar.

Gören Adamın Körleştirilmesi Bayılan gören kişi uyandığında kapkaranlık bir mağarada uyanır. Körlerin ileri gelenleri gören kişiye kafasındaki tuhaf şeyi aldıklarını ve artık normal bir insan olduğunu söylerler. Gözlerini kaybeden gören kişi körlerle yaşamaya başlar ve yerli bir kadınla evlenir. Dünyaya getirdikleri çocuğun gözleri görmektedir. Eşine görmenin faydalarından bahseden gören adam çocuğunun gördüğünü körlerden gizler. Mümkün olduğunca çok gören çocuk dünyaya getirerek gören kişilerin sayısını arttırmak ister.

Temalar

Korku *Körler Ülkesi* adlı öyküde Baykurt, hiç kimsenin görmediği bir yere gelen gören adamın sahip olduğu yeti, yetenekler ve bilgiler nedeniyle görmeyenleri nasıl etkileyip korkuttuğu anlatır. Gören gözleriyle bulunduğu uzamda bir yabancı ve öteki olan gören adam körler tarafından ameliyat edilir ve gözleri alınır. Böylece körler gören adamı kendilerine göre normalleştirmiş olurlar. Değişimden ve gerçeklerden korkan ataerki düzenin eyleyenleri eleştirilir ve bilinmeyen gelecekte görenlerin sayısının artacağı umudu yazar tarafından okura verilir.

EĞER HAYVAN İSEK

Kişiler

Doktor İlçede doktorluk yapan anlatı kişisidir.

Baytar Baytarlık yapan anlatı kişisidir.

Muhtar Komşu köylerden birinde muhtarlık yapan anlatı kişisidir.

Detaylı Olay Örgüsü

Memurların Köydeki Eğlenceye Katılması Anadolu'nun uzak köylerinden birinde çamur ve balçığın içinde yaşamaya alışmış olan yerliler bahar mevsiminin gelmesiyle birlikte dere kenarında savcı, komutan, doktor, baytar ve kaymakam için bir sofraya kurarlar. İçkili bir eğlence düzenleyen köylüler devlet yetkililerinin yanına oturmaya ve onlara eşlik etmeye çekinirler. Muhtar bile devlet memurlarının yanına oturmaktan çekinir. Bürokratlar ve yüksek seviyeli memurlar eğlenceye ara vermeden devam ederler.

Devlet Memurlarının Köylüleri Aşağılamalar ı Yemek sırasında komşu köyün muhtarı doktorun yanına gelir. Köyünde bir hasta olduğunu ve kendisine acilen müdahale edilmesi gerektiğini söyler. Fakat doktor muhtara köylülerin hayvandan farksız olduklarını ve bir köylünün ölmesiyle hiçbir şeyin değişmeyeceği gibi Cumhuriyetin de yıkılmayacağını söyler. Doktorun söylemleri karşısında oldukça öfkelenmiş olmasına rağmen muhtar doktora ricada bulunmaya devam eder. Doktorun

kararında ısrar etmesi üzerine muhtar baytardan hastayı muayene etmesini ister. Baytar muhtara doktorla birlikte geleceğini ve hastanın insan mı hayvan mı olduğuna birlikte karar vereceklerini söyler. Fakat aşırı sarhoş olmuş olan ikili fazla ilerleyemeden yere serilir. Artık muhtar kime güveneceğini bilmemektedir.

Temalar

Kibir *Eğer Hayvan İsek* adlı öyküde Baykurt, yüksek seviyeli devlet memurlarının köylerde oldukça zor şartlar altında yaşayan ırgatlara ve çobanlara ne kadar kötü davrandıklarını ve onları insan yerine bile koymadıklarını ironik bir üslupla anlatır.

GÖMEZ'İN MEHMET

Kişiler

Mehmet Anlatının başkarakteri Yozgat'tan Ankara'ya çalışmaya gelen bir işçidir.

Bektaş Mehmet'in arkadaşı ve hemşerisidir. Ankara'da iş bulmaya çalışır.

Detaylı Olay Örgüsü

Yozgatlı İkilinin Ankara'daki Çalışma Tecrübesi İş bulup para kazanmak umuduyla Yozgat'tan Ankara'ya gelmiş olan Mehmet'le Bektaş Rizeli bir müteahhitin inşaatında çalışır. Fakat müteahhit yapılan işten memnun kalmadığını söyleyerek ödeme yapmadan onların işlerine son verir. İşçi pazarına giden iki arkadaş iş bulmakta oldukça zorlanır. Hemşerilerinin kaldığı bir yerde geceleyen ikili çoğu zaman aç karınla yatağa girer. Her işçi daha ucuz ücretler teklif ederek önemli işleri alabilmektedir. Bundan dolayı ikili için iş bulmak oldukça zorlaşır. İşçi pazarında sona kalan ikiliye bir adam İvedik köyü yakınlarındaki gecekondu'lara boya badana yapıp yapamayacaklarını sorar. İkili işi kabul eder.

İkilinin Ankara'da Dolandırılması Akşam vakitlerinde İvedik köyüne doğru yol alınır. İşveren ikiliye dere kenarından yürüyerek köye daha çabuk ulaşabileceklerini söyler. Dere kenarına gelindiğinde işveren olduğunu söyleyen hırsız ikiliye silahını doğrultur ve onların paralarını almak ister. Mehmet uyanıklık yaparak yalnızca cebindeki paraları vermek istese de hırsız onların kuşaklarındaki parayı da alır. İkilinin üstünü arayıp bütün parayı aldığından emin olduktan sonra hırsız oradan ayrılır. Her şeylerini kaybeden ikili büyük bir yıkım yaşar. Bektaş Ankara'da kalmakta ısrar ederken Mehmet köyüne geri döner.

Temalar

Sahtekârlık *Gömez'in Mehmet* adlı öyküde Baykurt, memleketleri olan Yozgat'ta maddi sıkıntılar yaşayan iki hemşerinin Ankara'ya para kazanmak amacıyla gelip yaşadıkları zorlukları anlatır. Ankara'ya çalışmak amacıyla gelen iki hemşeri emeklerinin karşılığını alamadıkları gibi şehir eşkıyaları tarafından dolandırılırlar.

RAMAZAN GELİP GEÇMİŞ

Kişiler

Mıhsıçtı Celâl Ağa Yukarı Dolan köyünün ileri gelenlerinden biridir.

Yongalı Kadir Emmi Yukarı Dolan köyünün ileri gelenlerinden biridir.

Hoca Köyün imamıdır.

Detaylı Olay Örgüsü

Yukarı Dolan'ın Dünyadan Kopukluğu Yukarı Dolan köyü iletişim araçlarından ve toplumun geri kalanından kopuk bir yerde konuşlanmışken Aşağı Dolan köyü düzlükte yer alır ve ülkedeki gelişmelerden nispeten daha çok haberdar olur. Yukarı Dolan'da okuma yazmayı bilen kimse yoktur.

Hayvancılık ve tarla işleri bütün hayatlarını kuşatmıştır. Takvim ve saatten bile yoksun olan köy güneşin hareketine ve havanın durumuna göre ekim zamanlarını tahmin etmektedir. Köydeki din ve devlet işleriyle köyün yerlisi olan hacılarla hocalar ilgilenirler. Cami imamının hutbelerde ve namazlarda kullandığı kaynak oldukça eskidir. Cami cemaati her Cuma aynı hutbeleri ve duaları dinlemekten bıkmıştır.

Yukarı Dolan'ın Ramazan Ayını Kaçırması Geçmiş günlerden bir gün Mihsıçtı Celâl Ağa'yla Yongalı Kadir Emmi arasında Ramazan'ın bu Cuma ya da gelecek Cuma günü başlayacağına dair kavga çıkar. İkili sorunun cevabını öğrenmek için Aşağı Dolan'a gider ve oradaki erkeklere Ramazan'ın ne zaman başlayacağını sorar. Onların sorusunu kahkahalarla yanıtlayan Aşağı Dolanlılar Ramazan'ın günler önce bittiğini söylerler. Bu olay bütün ülkeye yayılır ve Yukarı Dolan kötü bir üne sahip olur.

Temalar

İnanç *Ramazan Gelip Geçmiş* adlı öyküde Yukarı Dolan adındaki bir dağ köyünde yaşayan yerlilerin dünyadan kopukluğu ve bu yüzden Ramazan ayını kaçırmış olmalarının her yerde alay konusu olması anlatılır. İletişim ve üretim araçlarından yoksun bir şekilde yaşayan köylülerin maruz kaldıkları mağduriyetle ve hiç haber alamıyorken Ramazan ayını kaçırmış olmalarıyla bütün ülke alay eder.

BURUNLARI KISILMIŞ

Kişiler

İmam Komşu köyün ve Yaparcık'ın imamıdır.

Detaylı Olay Örgüsü

Yaparcık'ın Köy Olması Göçebe bir topluluğun yerleşik hayata geçmesiyle birlikte Yaparcık köy olmuştur. Bir zamanlar sıkı ağaçlıklarla kaplı olan dağ zaman içinde çıplak bir kaya parçası haline gelmiştir. Yaparcık'ın köy olmasıyla birlikte muhtar, bekçi, jandarma gibi bürokratik meslekler köylülerin hayatına girmiştir. Çevre köylerde yaşayan yerliler Yaparcık'ın bir imamı olmadığını fark ederler ve Yaparcıklılara dini vecibelerin yerine getirilmesi için bir imama ihtiyaç olduğu söylenir. Bunun üzerine Yaparcıklılar çevre köylerden bir imamı köylerine davet ederler.

Yaparcık'a Cami Yapılması Köye gelen imam ilk önce cami yapılmasını ister. Köylüler tarafından mütevazı bir cami yapılır. Ardından imam köylülere dua etmeyi, namaz kılmayı, abdest almayı öğretir. Ardından camide ilk namaz kılınmaya başlanır. İmam namaz sırasında burnunu yerdeki iki tahtanın arasına sıkıştırır. Köylülerden burnunun kurtarılması için yardım istese de hiç kimse onun sorununu anlamaz ve söylediği şeyleri tekrar ederler. O günden sonra Yaparcıklılar da burunlarını camiye kaptırırlar.

Temalar

İnanç *Burunları Kısılmış* adlı öyküde yerleşik hayata geçmelerinin hemen ardından yerleştikleri yerin köy olmasıyla cami ve imamla tanışan yerlilerin zaman içinde dindarlaşması anlatılır. Başlangıçta ironik bir anlatı aracılığıyla Yaparcıklılara dini görevlerini öğreten imamın namaz sırasında burnunun sıkışması olayı anlatılır. Fakat anlatıcı köye cami yapılmasıyla birlikte Yaparcıklıların da burunlarını oraya kaptırdıkları iletisini verir.

RİZELİLER

Kişiler

Enver Anlatının başkarakterlerinden biridir. Rizelidir.

Kamber Anlatının başkarakterlerinden biridir. Rizelidir.

İri yarı adam Boksörlük yapan bir anlatı kişisidir.

Detaylı Olay Örgüsü

Rizeli İki Arkadaşın Köprüden Geçen İnsanlardan Haraç İstemesi Rize'nin cesur fakat öz farkındalığı olmayan insanları memleketlerinde iş bulmakta oldukça zorlanır. Bundan dolayı Rize'den İstanbul'a doğru yoğun bir göç yaşanır. İstanbul'a varan Rizeliler iş bulmanın burada da hiç kolay olmadığını farkına varırlar. Bunun üzerine Unkapanı köprüsünden geçenlerden haraç almaya karar verirler.

Rizeli İki Arkadaşın Boksör Tarafından Dövülmesi Köprü'nün bir tarafında Enver diğer tarafında da Kamber beklemeye başlar. Köprüden geçen iri yarı bir adamdan geçiş ücreti istenir. Fakat adam onları duymazlıktan gelerek yoluna devam eder. Ardından ikili kaslı adama yeniden köprü'nün vergili olduğunu söylese de adamın ödeme yapmaması üzerine kavga çıkar. Boksör olan adam iki Rizeli'yi yere serer. Rizeli iki arkadaş sanki boksörü kendileri dövmüş gibi hayatlarına devam eder.

Temalar

İtibar *Rizeliler* adlı öyküde Baykurt, doğup büyüdüğü yerde maddi sıkıntılar yaşayan iki arkadaşın İstanbul'a gelip Unkapanı'ndaki köprüden haraç kesme girişimini anlatır. Rizeli iki arkadaş haraç almaya çalıştıkları bir boksör tarafından dövülür. Fakat hiç dövülmemiş, aksine boksörü dövmüşler gibi hayatlarına devam ederler.

ŞAŞTIM ŞAŞTIM

Kişiler

Kara Memiş Anlatının başkarakteri bir çiftçidir.

Detaylı Olay Örgüsü

Kara Memiş'in Tarlada Çalışması Ailesi ve bölgenin ileri gelenleri tarafından hiçbir şeye karışmaması gerektiği telkin edilerek büyümüş olan Kara Memiş oldukça edilgen ve bireyci bir karakter olarak büyümüştür. Köyde her biri iki dönüm olan üç tarlası vardır. Yayla kenarındaki tarlasını nadas edecek olan Kara Memiş öküzleri ve övendereyi alarak oraya doğru yol alır. Tarlaya varan Kara Memiş öküzleriyle birlikte işe koyulur.

Kara Memiş'in Dolandırılması Tarlayı sürmeye başlayan Kara Memiş tarlanın bir ucundan seslenen adamın sesini duyar. Adamın defalarca "şaştım şaştım" dediğini duyar. Başlangıçta olaya bulaşmak istemeyen Kara Memiş sabrının taşmasıyla oraya yönelir ve adama neden şaştığını sorar. Adam Kara Memiş'in söylediklerini bir süre anlamazlıktan gelir. Fakat bir süre sonra adam Kara Memiş'e tarlayı göstererek öküz olmadan tarlayı nasıl sürdüğüne şaşırdığını söyler. Kara Memiş organize bir suç örgütü tarafından dolandırılmıştır.

Temalar

Sahtekârlık *Şaştım Şaştım* adlı öyküde Baykurt, birkaç dönüm eden üç tarlaya sahip olan Kara Memiş'in tarlalarından birinde çalıştığı sırada organize bir suç örgütü tarafından nasıl dolandırıldığını anlatır. Kara Memiş adlı başkarakterin tarlasını sürdüğü öküzleri çalınır. Suçlular kolayca ortalıktan kaybolurlar.

AYLAR

Kişiler

Sefer Dursun'un dedesidir. Irgatlık ve çobanlık yapmıştır. Birçok cephede savaşmıştır.

Dursun Sefer'in torunudur. Kasabada odun ve yoğurt satmaktadır.

Detaylı Olay Örgüsü

Dursun'un Satış Yapmak İçin Kasabaya İnmesi Bilinmeyen nedenlerden dolayı Sarımköy'ün erkekleri kadınlarından daha önce hayata gözlerini yummaktadır. Çoğu işi kadınların yapmasına rağmen erkekler daha az yaşamaktadırlar. Yalnızca çobanlık ve ırgatlık yapıp birçok cephede savaşmış olan Sefer uzun bir hayat yaşamıştır. Oğlu para kazanıp birikim yapma hayaliyle büyük şehre gitmiştir. Torunuyla birlikte yaşayan Sefer Dede odun ve yoğurt satmaktadır. Kendisinin kasabaya inecek gücü olmadığı için torununu gönderir.

Dursun'un Hakarete Maruz Kalması Oldukça ağır yükü kasabanın içinde gezinen Dursun odunları ve yoğurdu on iki liraya satmaya çalışır. Fakat her müşteri on bir buçuk lira teklifte bulunur. Yaşlı bir adam nazik üslubu ve kibarlığıyla Dursun'un gönlünü kazanır. Kasabada bir dost edinebileceklerini düşünen Dursun yaşlı adama yoğurdu ve odunları on bir buçuk liradan satar. Yaşlı adamın evine gelindiğinde Dursun oldukça kötü bir muameleyle karşılaşır. Ayağına düşen odunlardan dolayı öfkelenen adam bütün hıncını Dursun'dan çıkarmaya çalışır. Yaşlı adam Dursun'a bütün köylülerin hayvan olduğunu söyler. Karakoldan korkan Dursun yaşlı adama karşılık vermez. Köye dönüp yaşananları anlattığı sırada maruz kaldığı hakareten dolayı gözyaşlarına hâkim olamaz. Sefer Dede kötü insanların her yerde olduğunu, hayatı boyunca bu tip durumlarla sıkça karşılaşacağını ve buna alışmak zorunda olduğunu söyleyerek torununu teselli etmeye çalışır.

Temalar

Ötekileşme *Aylar* adlı öyküde Baykurt, büyük emekler vererek üretim yapmalarına rağmen köylülerin kasabalılar ve kentliler tarafından nasıl hor görüldüklerini anlatır. Dursun gibi saf köylüleri kandırmak oldukça kolaydır. Kasabada odunla yoğurt satan Dursun yaşlı bir adamın hakaretlerine maruz kalır. Bunu gururuna yediremez. Fakat Sefer Dede Dursun'u teselli eder ve yaşanan olaydan ders almasına yardımcı olur.

SUGÖZÜ'NDEKİ GÖREVLİ

Kişiler

Esme Ardıçardılı yoksul bir kadındır.

Görevli Sugözü'ne tayin edilen bir görevlidir.

Muhtar Ardıçardı'nın muhtarıdır.

Detaylı Olay Örgüsü

Görevliye Düzenli Olarak Yoğurt Götürülmesi Tayin edilmesiyle birlikte görevli Sugözü'nde işbaşı yapar. Yeni görev yerinde işe başlayan görevliye herkes çok ilgi gösterir ve onunla ilgili türlü söylentiler çıkar. Görevlinin yakın geçmişte Çinli bir casusu yakaladığı ve bu başarısından dolayı devlet tarafından ödüllendirildiği söylenir. Görevlinin basit bir memur olmasına rağmen oldukça varlıklı olması herkesin dikkatini çeker. Hem çalıştığı bölgeden hem de çevredeki beldelerden kendisine hediyeler yağmaya başlar. Un, et, odun ve bal gibi temel ihtiyaçları sürekli olarak başkaları tarafından karşılanır.

Eşeğin Sütünün Bitmesi Üzerine Yeni Eşekler Aranması Durumdan haberdar olan Ardıçardı Muhtarı da görevliye hediye götürmeye karar verir. Ardıçardılılar yoğurt yapıp bekçi aracılığıyla görevliye gönderirler. Görevli kendisine görendirilen yoğurtlar arasından en çok *Esme*'nin yaptığı yoğurdu beğenir ve yalnızca onun yoğurdunu yemek istediğini söyler. Bir süre sonra *Esme* muhtara yoğurt veremez ve muhtar da görevliye yoğurt götüremez olur. Zira *Esme*'nin memesini sağdığı eşeğin sütü bitmiştir. Durumdan haberdar edilen görevli yine de aynı yoğurttan ister. Bunun üzerine muhtar çevrede yeni doğum yapmış ve yapacak olan eşeklerin listesini çıkarıp sütlerini sağdırmaya başlar.

Temalar

Açgözlülük *Sugözü'ndeki Görevli* adlı öyküde Baykurt, Anadolu'nun kırsal kesimlerine atanıp görev yapmaya başlayan devlet memurlarının köylülerden nasıl ahlaksızca faydalanıp onları maddi yönden istismar ettiklerini anlatır. Ardıçardı Muhtarı *Esme*'nin eşek sütünden yaptığı yoğurdu görevliye

hediyeler olarak götürür. Yoğurdu çok beğenen görevli sürekli aynı yoğurdun getirilmesini ister. Devletten çekinen muhtar zorunlu olmadığı halde görevli için eşek sütünden yoğurt yaptırıp kendisine götürür.

BİR KAFASIZIN ÖYKÜSÜ

Kişiler

Şaban Anlatının başkarakteri Akyaka köyünden olan Akıllı Ali'nin oğludur.

Kadir Çavuş Akyaka köyünün en eski değirmencisidir.

Asiye Şaban'ın eşidir.

Detaylı Olay Örgüsü

Yeni Bir Değirmen Taşı Yapılması Akyaka köyünün en eski değirmencilerinden biri olan Kadir Çavuş'un değirmen taşı kullanılamaz duruma gelmiştir. Bazı yerliler ona yeni ve modern bir taş almasını önermişler de Kadir Çavuş ve diğer köylüler bildikleri ve kullandıkları şeylerden kolay kolay vazgeçmezler. Yeni bir değirmen taşı yapılması için bir ustayla anlaşılır. Akyaka dağında yapımına başlanan değirmen taşı bitirilir fakat düze nasıl indirileceği tartışma konusu olur.

Şaban'ın Kafasının Kopması Köylülerden biri taşa ip bağlayıp sürükleyerek onu indirmeyi önerirken biri de taşı dik hale getirip yuvarlamayı önerir. Fakat birinde taşın aşınacağından diğerinde kırılıp parçalanmasından korkan Kadir Çavuş önerileri beğenmez. Ardından Akıllı Ali'nin oğlu Şaban taşın deliğine birinin boynunu sokup aşağıya doğru yuvarlamayı önerir. Böylece taşın sağlam bir şekilde aşağıya indireceği düşünülür. Şaban'ın önerisi beğenilir. Şaban taşın deliğine boynunu sokup aşağıya yuvarlanmaya gönüllü olur. Aşağıya yuvarlanan taş sapasağlam bulunur. Ancak Şaban'ın başı kopmuştur. Köylüler daha önce Şaban'ın kafası olup olmadığını düşünürler. Bunu eşi Asiye'ye sorarlar. Şaban'a yeni bir kafa dikilmesi durumunda neler olacağını ön gören Asiye onun kafasının olmadığını söyler.

Temalar

Cehalet *Bir Kafasızın Öyküsü* başlıklı öyküde Baykurt, Anadolu kırsalında yaşayan toplulukların köhnemiş zihniyetlerini ve üretim araçlarındaki ilikelliği eleştirir. Bir dağın başında yapılan değirmen taşının düzliğe nasıl indirileceği tartışma konusu olur. Gülünç ve düşüncesizce sunulan bir önerinin hayata geçirilmesi sonucunda Şaban başını kaybeder. Anadolu insanının cehaleti ve ilikelliği ironik bir üslupla anlatılır.

BURÇAK

Kişiler

Çil Fadime Anlatının kadın anlatı kişisi Tokur Hamdi'nin eşi ve İbrahim'in annesidir.

Kara Hafız Köyün İmamıdır. Çil Fadime'nin yasak aşkıdır.

İbrahim Çil Fadime-Tokur Hamdi çiftinin oğludur.

Cık Mehmet Köylüdür.

Tokur Hamdi Çil Fadime'nin eşidir ve İbrahim'in babasıdır.

Detaylı Olay Örgüsü

Çil Fadime'yle Kara Hafız'ın Gizlice Görüşmesi Evli ve çocuklu bir kadın olan Çil Fadime'nin köyün imamı Kara Hafız'la geceleri birlikte olduğu söylentisi dilden dile yayılıp dedikodu konusu olur. Farklı yerlerde buluşup sevişmiş olan ikilinin söylentilere göre son durağı Urkuş'un kuzuluğu olmuştur. Cık Mehmet Çil Fadime'nin oğlu İbrahim'e durumu anlatır. İkilinin nerede buluştuğunu da söyler. Başlangıçta söylentilere inanmayan İbrahim ikilinin gizlice buluştuğuna kendi gözleriyle şahit olur.

İbrahim babası Tokur Hamdi'yi uyarır. Fakat Tokur Hamdi, söylentilerin doğru olması durumunda tanrının onları cezalandıracağını ve kendisinin bir şey yapması gerektiğini söyler.

İbrahim'in Kara Hafız'ı Tuzak Kurarak Öldürmesi Babasının saflığına ve sofuluğuna öfkelenen İbrahim Kara Hafız'ı yatsı ezanını okurken duyar. Annesi de minareye doğru bakarak Kara Hafız'ı dinlemektedir. O sırada aklına bir fikir gelen İbrahim burçak çuvallarını kontrol eder ve yeterince burçak olup olmadığından emin olur. Ertesi gün yatsı ezanı sırasında elindeki bir torba burçakla camiye giren İbrahim Kara Hafız'ın geçeceği yerlere burçakları döker. Ezanın ardından minareden inerken kayıp düşen Kara Hafız'ın başı yarılır ve hayatını kaybeder. Tokur Hamdi Kara Hafız'ın tanrı tarafından cezalandırıldığını düşünür. İbrahim Tokur Hamdi'ye sinirlenir ve her şeyi kendi başına yaptığını ima eder.

Temalar

İntikam *Burçak* adlı öyküde evli ve oğlu olan Çil Fadime, köyün imamı olan Kara Hafız'la yasak aşk yaşar. Bu durum köylülerce öğrenilir ve Çil Fadime'nin oğlu tarafından öğrenilir. Annesinin başka bir adamla birlikte olmasını ve babasının edilgenliğini kaldıramayan İbrahim eyleme geçer. Annesinin yasak aşkına tuzak kuran İbrahim onun ölümüne sebep olur. Anlatıda Tokur Hamdi'nin kaderciliği ve köye hakim olan tutarsız ahlak anlayışı da eleştirilir.

ŞAR ŞAR AKITIRIM

Kişiler

Tahsildar Anlatının başkarakteri köylülerden vergi toplayan acımasız bir tahsildardır.

Garson Lezzet Lokantası'nda çalışan bir garsondur.

Aşçıbaşı Lezzet Lokantası'nda çalışan aşçıbaşısıdır.

Detaylı Olay Örgüsü

Tahsildarın Köylülerin Suyunu Sıkması Görev yaptığı bölgedeki köyleri teker teker at üzerinde gezen tahsildar vergileri günü gününe eksiksiz bir şekilde tahsil eder. Oldukça fakir olan köylülerden bile vergi borçlarının tamamını almayı başaran tahsildar aynı zamanda onların evinde kalıp yemeklerini yer. Kendi evinde bile yiyemediği yemeklerle köylülerde karnını doyuran tahsildar temiz yataklarda uyumak ister. Bundan dolayı gittiği köylülerdeki muhtarlar bitlenmek istemediğini ve temiz yataklarda yatmak istediğini söyler. Köylüler onu sabun kokan çarşaflar serilmiş yataklarda yatırır. Kendi evine döndüğünde çoğu zaman et yiyemeyen tahsildar köyleri gezmekten oldukça memnundur. Bir köye gitmeden önce karnı acıkan tahsildar Boyalı Han'ın yanındaki Lezzet Lokantası'na girer.

Tahsildarın Limonun Suyunu Sıkması Yemekten önce çorba içmek isteyen tahsildara çorba getirilir. Tahsildar garsondan limon ister. Aşçıbaşı garsona limon olmadığını ve tahsildara bunu söylemesi gerektiğini söyler. Korku içinde tahsildarın yanına gelen garson ona limon kalmadığını söyler. Mevcut durumdan duyduğu rahatsızlığı dile getiren tahsildar mutfakta sıkılmış bir limon olduğunu görür. Tahsildar aşçıbaşından sıkılmış limonu ister. Kendini hakarete uğramış gibi hissetse de aşçıbaşı limonu getirir. Tahsildar limonu sıkar ve kaşığı limon suyuyla doldurur. Sıkılmış limondan su çıkarmayı başaran tahsildar hayranlıkla izlenir. Tahsildar hiçbir şeyi olmayan köylülerden 50-100 lira çıkarabildiğini limondan su çıkarmanın çok daha kolay olduğunu söyler.

Temalar

Güç *Şar Şar Akıtım* başlığını taşıyan öyküde Baykurt, devletin kurumlarını temsil eden memurların devletin imkanlarını ve gücünü kullanarak emekçi halkı nasıl sömürdüklerini ve ezdiklerini anlatır. Anlatıda görünen mevcut siyasi-ekonomik düzende insanlar devlet tarafından sömürülüp ezilir. Halkına bu şekilde davranan devletin memurları da bu durumdan kendi adlarına çıkar elde ederler. Devlet adına emekçi halktan vergi tahsil eden tahsildar sıkılmış limondan bile su çıkarabilmektedir.

UYSAL AT

Kişiler

<i>At</i>	Anlatının başkarakteridir.
<i>Sahip</i>	Atın sahibidir.
<i>Baldırı Çılbağ</i>	Ata binmek isteyen köylüdür.

Detaylı Olay Örgüsü

Uysal Atın Ünlenmesi Gevenli ovasında bulunan köylerden birinde gücü ve uysallığıyla ün yapmış bir at bulunmaktadır. At her mesafeyi rahatlıkla gider, her yükü taşır ve sürücüsünün kim olduğuna aldırış etmez. Günlerden bir gün köyde ziyafet düzenlenir. Ziyafete at ve sahibi de davet edilir. Köylülerden biri ata binmek ister. Sahiple komşusu ata binip dolu dizgin sürmeye başlarlar.

Atın Sahibini Sirtından Atması Yolculuğa başladıktan kısa bir süre sonra at sırtına iki kişinin bindiğini ve kendisine yeterince iyi bakılmadığını fark eder. Sahibinin her isteğine boyun eğip kendisinden her istenileni yapan at kötü bir geleceğin kendisini beklediğini anlar. Bunun üzerine dolu dizgin koşmaya başlar. korkudan bembeyaz olan sahiple komşu bir süre sonra atın sırtından düşer. İnsanları sırtından atan at onların önüne gelir. İnsanlar at tarafından ezileceklerini sanırlar. At onlara kendisini doğru bir şekilde sürmelerini aksi halde bu şekilde onları sırtından atacağını söyler.

Temalar

İntikam *Uysal At* adlı öyküde Baykurt, eğretilme sanatıyla işçi sınıfını uysal bir ata benzetmiştir. Gücü, uysallığı ve yeteneğiyle sahibinin ve çevresindeki herkesin takdirini kazanmış olan at, kendisinden istenen her şeyi yapmasına rağmen kendisine yeterince iyi bakılmadığını fark eder. Bunun üzerine uysal at bir gün sahibini sırtından atarak kendisine daha iyi bakılması gerektiği iletisini verir. Anlatıda işçi sınıfının işverenlere ihtiyaç duymadıkları iletisi gizlidir.

GÂVUR İCADI

Kişiler

<i>Şişman yolcu</i>	Anlatının başkarakteri aşırı dincidir.
<i>Şoför</i>	Anlatıda geçen otobüsün şoförüdür.
<i>Delikanlı</i>	Tarlada çalışan genç bir köylüdür.

Detaylı Olay Örgüsü

Şişman Yolcunun Yenilik ve Gelişme Karşıtlığı Anadolu bozkırının tozlu ve topraklı yollarından birinde ilerleyen otobüste yalnızca erkekler vardır. Sigara dumanından oluşan sisin içinde hiç kimse konuşmamaktadır. Sadece şişman bir adamın sesi duyulmaktadır. Herkesin duyabileceği bir tonda konuşan şişman adam teknolojik gelişmelere, görgü kurallarına, evrensel insani değerlere ve modernizme karşı olduğunu belirtir. Kadınlara tanınan özgürlüklere ve teknolojik gelişmelere karşıdır. Şişman adam şoföre çeşmenin önünde durmasını zira abdest alması gerektiğini söyler. Şoför çeşmenin önünde durur.

Şişman Yolcunun Köylü ve Şoförle Atışması Şişman adam çeşmeden abdest alırken diğer yolcular da uygun buldukları yere tuvaletlerini yaparlar. Şoför otobüsün içinde sigara içmektedir. Köylü bir genci traktör kullanırken gören şişman yolcu çok öfkelenir. Şişman yolcu genç köylüye traktör kullanmanın haram olduğunu ve tanrı tarafından verilen nimetlerin makineyle toplanamayacağını söyler. Bu duruma çok öfkelenen şoför teknik ve teknolojik her gelişmeyi haram olarak nitelendiren şişman yolcuya neden otobüse bindiğini sorar ve yürüyerek de istediği yere gidebileceğini söyleyerek yola devam eder.

Temalar

İnanç *Gâvur İcadı* adlı öyküde Baykurt, din tarım toplumlarına özgü batıl dogmalar çerçevesinde yetişmiş ve bunlara katı bir şekilde bağlanmış olan insanın modern dünyada yaşadığı komik ikilemlere ironik bir anlatı aracılığıyla değinir. Anlatının başkarakteri teknolojiye, tekniğe, yeni insani değerlere ve yeni düzene karşıdır. Fakat çoğu zaman farkında olmadan veya farkında olarak o da bu yeniliklerden faydalanmaktadır.

ADAM OLAMAZSIN

Kişiler

Kara Veli Anlatının başkarakteri Kayadibi köyünde yaşayan bir köylüdür.

Küçük oğlan Sekiz çocuklu ailenin en küçüğüdür. Anlatının ikinci bölümünde paşa olmuştur.

Detaylı Olay Örgüsü

Küçük Oğlanın Köyden Kaçması *Tırpan*'daki Hüsnü'nün hısımlarından biri olan Kara Veli Kayadibi köyünde çiftçilik yapmaktadır. Üç kızı ve beş oğlu vardır. Bir zamanlar en azından çocuklarından bazılarını okutmayı düşünmüşse de maddi durumu bunu gerçekleştirmeye yetmemiştir. Dolayısıyla Kara Veli çocuklarını tarlada çalıştırır. Küçük oğluna daha çok çalışması gerektiğini söyler. Fakat küçük oğlan köyde çalışmak yerine okumayı ve önemli makamlara gelmek istediğini söyler. Nüfuslu bir büyüğün yanında çalışarak iyi yerlere gelmek ister. Tarlada çalıştığı bir gün küçük oğlan sıcağın bayılır. Kara Veli onu eşekle birlikte dere kenarına gönderir. Dinlenmesi gerektiği bir zamanda eşeği dere kenarına götürmesi istenen küçük oğlan köyden kaçma fırsatını yakalamış ve bunu kullanmıştır.

Küçük Oğlanın Paşa Olması Aradan yıllar geçmiş ve Kara Veli seksen yaşına basmıştır. Günlerden bir gün bölgede görev yapan paşanın değiştiği ve paşanın Kara Veli'yle görüşmek istediği duyulur. Emir üzerine onlarla birlikte paşanın makamına giden Kara Veli karşısında küçük oğlunu bulur. Küçük oğlan Kara Veli'ye iyi bir eğitim alıp önemli bir adam olduğunu söyler. Kara Veli küçük oğlana paşa değil adam olamayacağını söylemiş olduğunu söyler. Zira adam olan kişinin seksen yaşındaki babasını kendi ayağına getirmeyeceğini ve ailesini görmeyeceğini söylemiş olduğunu söyler.

Temalar

Umursama *Adam Olamazsın* adlı öyküde Baykurt, Kara Veli adlı başkarakterin küçük oğlunun içine düşmüş olduğu yanılığını anlatır. Küçüklüğünde tembellik eden ve ailesi için yeterince sorumluluk almayan küçük oğlan babası tarafından devamlı eleştirilir. Bunun üzerine köyden kaçan küçük oğlan yıllar içinde önemli bir paşa olur. Köyüne geri dönüp babasının karşısına çıkan küçük oğlana önemli bir hayat dersi verilir. Paşa olmayı başarmış olmasına rağmen küçük oğlan seksen yaşına erişmiş olan babasını kendi ayağına getirmiş ve ailesini hiç görmemiştir.

İMAMIN KARISI

Kişiler

Ömer Hafız Meşeli köyündeki camide imamlık yapar.

İmamın karısı İmamın eşidir.

Büyük kız İmamın kızıdır. Sekiz yaşındadır.

Detaylı Olay Örgüsü

İmamın Eşinin Öfkesi İmamın karısı evin içinde öfkesinden dolayı fırtına estirmektedir. Ocağa pişen aşın altının yanmamasının gerektiğini ve kardeşleriyle hayvanlara dikkat etmesi gerektiğini söylediği büyük kızına bütün öfkesini kusar. İnekten süt emmeye çalışan öküze vurur. Zira inek daha sağılmamıştır. Etrafta gezinen kediye takılmasıyla ona vurur ve kümese kapatılmamış olan tavukların evin içinde dolaşmasına sebep olduğu için büyük kızına da vurur. Gece vakitlerinde bütün köy nereden geldiği anlaşılmayan bir gürültüyle inler. Sabah vakitlerinde imamın karısının neşe içinde

herkese şefkat gösterdiği görülür. Dün gece imamın geldiği anlaşılır. İmamın karısının eşini bahçede yıkadığı görülür.

İmamın Başka Bir Köyde Çalışmak Zorunda Kalması Bir süre önce muhtar tarafından camiyi geç açtığına yönelik şikâyet alan imam muhtara karşılık verince camideki görevine son verilmiştir. Bir günlük uzaklıkta olan Meşeli'deki camide imamlık yapmaya başlayan imam eşini çoğu zaman yalnız bırakmak zorunda kalır. Eşinden uzak kalmanın öfkesini imamın karısı başkalarına saldırarak çıkarır.

Temalar

Cinsellik *İmamın Karısı* adlı öyküde Baykurt, camiyi geç açtığı gerekçesiyle muhtar tarafından işine son verilen imamın bir gün uzaklıktaki bir köyde çalışmaya başlamasıyla eşinin çektiği yalnızlığı ve cinsel açıdan yaşadığı tatminsizliği anlatır. Eşinin uzun süre evden uzak kaldığı dönemlerde imamın karısı huysuz ve kavga bir karaktere dönüşür. Eşinin evde olduğu zamanlardaysa mutlu, neşeli ve şefkat dolu davranışlar gösterir.

SAZLIK'TAKİ YANGIN

Kişiler

Konuk (Asosyal/Mantıklı) Mavi gözlü, sarı saçlı ve beyaz tenli yabancılardan biridir. Görünüm olarak Batı Avrupalı Hristiyan sömürgecilere benzeyen anlatı kişisi kurnazca tertiplemiş olduğu bir planla Sazlıklıları soyar. Başlangıçta yabancı konuk köylülere oldukça samimi ve dostane bir şekilde yaklaşır. Fakat asıl amacı yerlilerin güvenini kazanıp onları kurnazca bir planla dolandırmaktır. Anlatı kişinin olumlu kişiliği tamamen olumsuz amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik araçtan ibarettir.

Cömert "Getirdik size armağanlar, küçük fakat cici." dediler. Ellerini çantaya daldırıp bağırdılar: "Bakin bakın, çok cici bunlar! Küçük şingirdaklar, gerdanlıklar, tesbihler, çakılar, çakmaklar, tokalar, küpeler, bilyeler, düdükler, nanelikler, muskalıklar, ağızlıklar" (Baykurt 2018, 102).

Dostane "Çok güzel tüfek bu duvarda var!" dedi bir konuk. "Benim av tüfeği." dedi muhtar. "Babamdan." "Biz çok sever av, sizin dağlarda çok keklik?" "Eh! Var biraz" dedi köyün yaşlıları" (Baykurt 2018, 102).

Sevimli "Çok çok sever biz bu dünyada yani sizi!" "Soğulun, varolun." dedi muhtar. "Biz geldik çok uzaktan sizin köy!" "Hoşgeldiniz, safageldiniz" (Baykurt 2018, 101).

Düzenbaz "Peki ama konuklar ne oldu?" dedi muhtar. "İşte o dürzüler uçmuştur!" diye bağırdı bir komşu. "Sandıkları sahanları da onlar uçurmuştur" (Baykurt 2018, 105).

Muhtar Sazlık köyünün muhtarıdır.

Detaylı Olay Örgüsü

Sazlık'a Yabancıların Gelmesi Sazlık köyünde güz mevsiminin yaşandığı bir dönemde topraklı yoldan tozu dumana katarak ilerleyen yeşil bir cip görülür. Cipun sazlıkların yanında durduğu ve içinden bir adamın inip elindeki parlak kutuyla sazlıklara girdiği görülür. Ardından cip yola devam eder ve köye varır. Muhtar ve köylüler cipin içindeki yolcuları selamlar. Adet gereği köye gelen yabancılar muhtarın evinde misafir edilir. Konuklardan biri duvardaki tüfeği çok beğenir ve sandığın içinde ne olduğunu sorar. Tüfek, muhtarın babasından kalmıştır. Sandıktaysa değerli eşyalarını saklamaktadır. Konuklar tespih, düdük ve gerdanlık gibi armağanlar getirmişlerdir. Getirilen armağanlar erkeklere, kadınlara ve çocuklara dağıtılır.

Yabancıların Sazlık Muhtarını Soymaları Hemen ardından sazlığın alev aldığı haberi duyulur. Sazlığa koşan köylüler toprakla yangını söndürmeye çalışırlar. Yangın bütün sazlığı yakıp kül eder. Fakat köyün alev alması önlenir. Sazlığın içinde yaşayan birçok hayvan da telef olmuştur. Eve dönen köylüler sazlığın neden yanmış olduğuna anlam veremezler. Geçmişte yaşanmış savaşları ve doğal afetleri konuştukları sırada evdeki tüfeğin ve sandığın kaybolduğu fark edilir. Yabancılar muhtarın evini soymuşlardır. Sazlıklılar bir daha köye yabancıları almamaya karar verirler.

Temalar

Sahtekârlık *Sazlık'taki Yangın* adlı öyküde Baykurt, saf ve iyi niyetli olan Anadolu köylüsünün açgözlü ve düzenbaz kentliler tarafından nasıl soyulduklarını ve sömürüldüklerini anlatır. Görünüm olarak Batı Avrupalı Hristiyan beyazlara benzeyen konuklar Anadolu yerlilerini kurnazca planlarla sömürürler. Hırsızların düzenbazlığı nedeniyle sazlıklarını kaybeden yerliler aynı zamanda sahip oldukları varlıkları da kaybederler.

ŞERBELÂ

Kişiler

Kel İlyas Tünemiş köyünden olan anlatı kişisi at arabasının sürücüsüdür.

Şerbelâ Anlatının başkarakteri bir hırsızdır.

Detaylı Olay Örgüsü

Kel İlyas'ın Şerbelâ Korkusu Ankara'nın köylerinde yaptığı hırsızlıklarla ünlü Şerbelâ köylülerin korkulu rüyası olmuştur. Zamanın ve insanların çok değiştiği, kötülük çağının yaşandığı ve iyilerin kötülük karşısında hiçbir şey yapamadığı üzerinde durulur. Eşinin ısrarları üzerine Kel İlyas Şerbelâ'dan çok çekinmesine rağmen bir günlük mesafede olan değirmene un almak için at arabasıyla yola çıkar. Herhangi bir sorun yaşamadan değirmene varan ve un çuvallarını arabaya yükleyen Kel İlyas dönüş yoluna çıkar.

Şerbelâ'nın Kel İlyas'ı Dolandırması Dönüş yolunda olduğu sırada yolun kenarından yürüyen bir karaltı görür. Köylünün yorulduğunu düşünen ve onun durumuna üzülen Kel İlyas onu arabasına almaya karar verir. Yolculuk sırasında köylü, ayağına vurduğu bahanesiyle ayakkabılarını uzağa atar. Kel İlyas ayakkabıları kendisinin veya oğlunun giyebileceğini söyler. Bunun üzerine at arabası durdurulur ve Kel İlyas onları almaya gider. Kel İlyas ayakkabıları aldığı sırada at arabasının ilerlediği görülür. At arabası Haymana yönüne sapar. Köylünün Şerbelâ olduğunu anlayan Kel İlyas arabayı kovalamaya başlar. Saatler süren takibin ardından Kel İlyas arabayı parçalanmış bir halde bulur. Şerbelâ arabayı devirmiştir. Arabayı tamir ettirmenin kendisine çok pahalıya mal olacağını anlayan Kel İlyas yalnızca atları alarak Tünemiş köyüne döner.

Temalar

Sahtekârlık *Şerbelâ* adlı kısa öyküde Baykurt Ankara'da nam salmış olan bir hırsızın köylüleri nasıl dolandırdıklarını anlatır. At arabasıyla un almaya gitmiş olan Kel İlyas'ı eve dönüş yolunda kandıran Şerbelâ Kel İlyas'ın at arabasını çalar. Fakat Şerbelâ'yı kovalayan Kel İlyas at arabasını parçalanmış bir halde bulur. Atlarını kurtarmayı başarır. Şerbelâ Kel İlyas'ın yalnızca at arabasından mahrum kalmasına neden olmuştur.

İPİN UCU

Kişiler

Kadir Hoca Anlatının başkarakteri Akdere köyünün imamıdır.

Detaylı Olay Örgüsü

Hocanın Hafıza Sorunu Yaşaması Hacıları ve hocalarıyla ünlü Akdere köyü çevredeki diğer köylerden sorunları olan insanların akınına uğrar. Bu özelliğiyle ünlenmiş olan köyün en bilinen hocalarından biri Kadir Hoca'dır. Hem din derslerine hem de camideki namazlara yetismeye çalışan Kadir Hoca yaşlılığın getirdiği yorgunluk ve sağlık sorunlarına rağmen işini devam ettirmeye çalışır. Fakat mevcut sağlık sorunlarına unutkanlığının da dahil olmasıyla birlikte Kadir Hoca dualarda ve hutbelerde yanlış şeyler söylemeye başlar. Bunun üzerine onun yerini almak isteyen diğer yaşlılar Kadir Hoca hakkında dedikodu çıkarırlar. Yetiştirdiği çıraklardan yardım almaya karar veren Kadir Hoca eteğine bir ip bağlatıp ipin ucunu çıraklardan birine vererek yanlış yaptığı zaman kendisinin uyarılmasını sağlayacaktır.

Hocanın Başkalarının Elinde Oyuncak Olması En güvendiği çömezlerden birine bu görevi veren Kadir Hoca'nın sorunu çözümlür. Fakat bir gün çömezlerin kendi aralarında kavga ettikleri görülür. Çömezler Kadir Hoca'ya ipin ucunda kendilerinin de olmak istediğini ve ayrımcılığa maruz kaldıklarını söylerler. Kadir Hoca çömezlere sırayla ipin kontrolünü vermeye karar verir. Fakat bir gün ipin ucuna afacan bir çömez geçer ve yaramaz çömez ipi devamlı çekerek hocaya konuşma fırsatı vermez. Bu durumu fark eden Kadir Hoca başkalarının elinde oyuncak olduğunu ve mesleği bırakması gerektiğini fark eder.

Temalar

İtibar *İpin Ucu* adlı öyküde Akdere köyünün camisinde imamlık yapan Kadir Hoca adlı anlatı kişinin yaşadığı sağlık sorunlarına rağmen imamlık mesleğine devam etmeye çalışır. Zira Akdere'de imamlık yapmak oldukça prestijli bir iştir. Kadir Hoca'nın yerini almak isteyen birçok kişi vardır. Kadir Hoca imamlıktan vazgeçmemek konusunda ısrarcı olsa da başkaları tarafından alay konusu edildiğini fark ettiğinde mesleği bırakmaya karar verir.

ÜSTAÇIĞIN KADISI

Kişiler

Kadıbey (Kapalı/Asosyal) Ben-öyküsel anlatıcı konumunda olan kahraman-anlatıcının Üstaçık şehrine hakim olarak atanmasının üzerinden yıllar geçmiştir. Zaman içinde rüşvetçi bir memura dönüşen hakim kısa sürede zenginleşmiş ve değerli mülklere sahip olup birikim yapmıştır. Sömürücülüğü ve buyurganlığı nedeniyle kendisine Kadıbey adı verilen karakterin altın küpünü doldurmasına az kalmıştır. Adaletsizliği, açgözlülüğü, acımasızlığı ve maddiyatçılığıyla ön plana çıkar.

Yolsuz "Tilki mi tilki bir adamdım. Elime bir kul geçmeye görsün. Son tüyüne kadar yolmadan bırakmazdım" (Baykurt 2018, 118).

Acımasız "Beş parmağımı havada kartal pençesi gibi açar, karşımda ağlayıp buzlayan adama, "Olmaaz!" derdim. Adamcağız sağ elini kaldırır, beş parmağının ikisini kırar, üçünü açar, "Aman Kadıbeyim, belki bir kolayını bulursun, biraz gayret et, elini ayağını öpeyim!" derdi" (Baykurt 2018, 118).

Açgözlü "Epey zamandır kadıydım. Almaya iyi alışmıştım. Halk da vermeye zaten alışık. Ömründe iki altını bir araya getiremeyen yoksullar bile, başı darda kalınca, satıp savıp, dört altını getirirdi" (Baykurt 2018, 119).

Tehditkâr "Gönderirseniz, karşılığı gelenece ben bu iki parmak boşluğu tamam ederim. Bana göre hava hoş. Ama siz, kadı için sıfırdan başlayacaksınız" (Baykurt 2018, 120).

Detaylı Olay Örgüsü

Kadının Rüşvetçiliği Toplumcu ideallere ve iş ahlakına sahip olarak Üstaçık şehrine gelen memurlar sorunu olan çıkar peşindeki kişiler nedeniyle kısa sürede rüşvetçi memurlara dönüşürler. Üstaçık'ın hakimi olan Kadıbey adı verilen anlatı kişisi de rüşvet olmadan hiç kimsenin davasına bakmamaktadır. Haksız olandan bir altın alırken haklı olandan iki altın alır. Hayatı boyunca iki altını bir arada görmemiş olan yoksulların kendilerinden istendiğinde dört altını nasıl bulup getirdiklerine şaşırır. Aldığı rüşvetler sayesinde zenginleşmiş olan Kadıbey başkalarıyla da kazancını paylaşarak daha iyi bir rüşvet ağı oluşturur.

Kadının Şikayetçileri Şikayetlerinden Caydırması Üstaçık'ın dürüst ve ahlaklı yerlileri bir gün bir araya gelerek Kadıbey'i şikâyet etmeye karar verirler. Kendisi hakkında şikâyet dilekçesi yazıldığını öğrenen Kadıbey şikâyetçileri Kaledibi'ndeki evine davet eder. Konukları ağırlayan Kadıbey onlara içi altınla dolu olan küpünü gösterir. Kadıbey küpünün dolmasına çok az kaldığını fakat kendisinin yerine gelecek olan kadının küpünün boş olacağını söyler. Dilekçe işleme koyulana kadar küpünü doldurup köyden ayrılacağını ve kendilerinin boş küplü kadının küpünü doldurmak zorunda kalacaklarını söyler. Bunun üzerine şikâyetçiler dilekçeyi yırtıp Kadıbey'in elini öperler.

Temalar

Sahtekârlık *Üstaçığın Kadısı* adlı öyküde Baykurt, devlet kurumlarının en önemli ve en yüksek makamlarında yer alan memurların zaman içinde nasıl yozlaştıklarına ve yoksul halk üzerinden nasıl çıkar elde ettiklerine değinir. Üstaçık şehrinin hakimi olan Kadıbey haklıdan iki altın, haksızdan bir altın rüşvet alarak zaman içinde zenginleşmiştir. Kadı, kendisini şikâyet etmek isteyen kişilere küpünün dolmasına az kaldığını fakat görevine son verilmesi halinde yeni gelen kadının küpünün boş olacağını söyler. Halk yıllar içinde doldurmuş olduğu küpü ağzına kadar doldurmaya karar verir.

YAŞLI BAŞLI ADAMLAR

Kişiler

<i>Ülke</i>	Ülkeyi yöneten sınıftır.
<i>Dağ köylüleri</i>	Ülkenin almış olduğu karara isyan eden köylülerdir.
<i>Komşu ülke</i>	Savaşa girilen düşman ülkedir.
<i>Yaşlılar</i>	Ülkenin dağ köyünde yaşayan yaşlılardır.

Detaylı Olay Örgüsü

Ülkede Yaşlıların Öldürülmesine Karar Verilmesi Kıtıktan ve yoksulluktan kırılan bir ülkede yaşayan insanlar ne yapacaklarını bilemezler. Ülkenin ileri gelenleri buğday, bulgur ve arpa yoksunluğu karşısında ne yapmaları gerektiğini düşünürler. Topluca alınan karar üzerine ülkede kırk yaşının üzerinde olan herkesin öldürülmesine karar verilir. Uysal ve çalışkan olan köylüler yönetimin vermiş olduğu bu karara boyun eğer. Kısa sürede birçok köyde kırk yaşın üstünde olan herkes öldürülür. Yalnızca ülkenin ulaşılması zor olan bir dağ köyündeki yerliler bu emre uymayı kabul etmezler ve yaşlıları ambara kapatırlar.

Komşu Ülkeyle Savaşa Girilmesi Günün birinde ülkeyle komşu ülke arasında diplomatik bir sorun yaşanır ve savaşın eşiğine gelinir. Karnı aç bir orduyla savaşamayacağını farkında olan ülke komşu ülkenin talep ettiği kumdan halıyı nasıl yapacağını kara kara düşünür. Halıyı yapabilecek kişilerin arandığı dönemde ülke mümkün olduğunca komşu ülkeyi oyalar. Fakat hiçbir köyde kumdan halı yapacak biri bulunamaz. Ülkenin komşu ülkeyle yaşadığı sorun dağ köylüleri tarafından duyulur. Ambarda tutulan yaşlılar kumdan halı yapabileceklerini ve komşu ülkenin istediği örneği göndermesini söylerler. Böylece ülkedeki bütün yaşlıların öldürülmediğini anlayan komşu ülkenin ileri gelenleri derin bir öfke ve üzüntü yaşar.

Temalar

Liderlik *Yaşlı Başlı Adamlar* adlı öyküde Baykurt, anlatının sonunda zaman zaman bir ülkenin yaşlılarının da doğru kararlar verebildiklerini belirtir. Bilinmeyen bir yerde ve bilinmeyen bir zamanda isimleri olmayan iki ülke savaşa girer. Yaşlılarını kendi elleriyle öldürmüş olan ülke zor durumdadır. Fakat bir dağ köyünde hayatta kalmayı başaran yaşlıların yardımı sayesinde düşman ülkeyle savaşmaktan kurtulur.

KARGA BAŞINDAN GELEN SALTANAT

Kişiler

<i>Yabancı</i>	Anlatının başkarakteri geldiği köyde imamlık yapmaya başlar.
<i>Çömez</i>	Yabancı'nın çırağıdır.

Detaylı Olay Örgüsü

Yabancı'nın Mucizesi Dedemköyü'nün yerlileri arasında yaşanan tartışmalar ve çatışmalar nedeniyle herhangi bir yenilik yapılması ve gelişme sağlanması imkansızdır. Ekincilerle Dikimciler arasındaki tartışmalar nedeniyle köyde ne köprü ne de yol yapılamaz. Gençler arasında yaşanan kavgalar köyün yaşlıları tarafından durdurulur ve çoğu genç köyün odasında yaşlılarca dövülerek

kavgadan vazgeçirilir. Bir gün köyün çocukları ellerine almış oldukları kargayı sahiplenerek iki tarafından çekiştirirler. Çekiştirmenin sonucunda karganın boynu gövdesinden ayrılır. Köye gelen bir yabancı çocukların elindeki karga ölüsünü alır ve ona yazık edilmiş olduğunu söyler. Kuşların doğanın en güzel süsü olduğunu söyler. Karganın başıyla gövdesini birleştiren yabancının kargayı dirilttiği görülür. Bu mucizeye şahit olan çocuklar haberi bütün köye yayarlar.

Yabancının Yellenmesi Dedemköylüler yabancı adamın camide imamlık yapması konusunda ısrar ederler. Yabancı adam her ne kadar bunu yapmak istemese de aşırı ısrar üzerine bu teklifi kabul eder. Bir namaz sırasında imam istemsiz bir şekilde yellenir. Abdestin ve namazın bozulduğunu anlayan cemaat camiyi terk eder. Çırağıyla birlikte evine dönen imam yerliler tarafından linç edileceğini düşünerek aceleyle eşyalarını toplamaya başlar. Karga başından gelen saltanat yellenmeyle sona ermiştir.

Temalar

İtibar *Karga Başından Gelen Saltanat* adlı öyküde Baykurt, Anadolu insanının değerlerindeki çelişkileri ve ikilikleri ironik bir üslup ve anlatı aracılığıyla okura gösterir. Dedemköyü'ne gelen bir yabancı mucizevi bir şekilde başı kopmuş olan kargayı iyileştirmeyi başarır. Bu olay üzerine köylüler onun camide imam olmasını isterler. Teklifi kabul eden yabancı camide kırdığı namaz sırasında yellenir. Böylece bir mucizeyle elde ettiği şan bir gaz çıkarmayla son bulur. İtibarın kazanılması oldukça zordur ancak kaybedilmesi oldukça kolaydır.

ŞEHİRDEN KIZ ALAN KÖYLÜ

Kişiler

Osman Anlatının başkarakteridir. Bedirli köyünden şehre göç edip kentleşir.

Osman'ın karısı Osman'ın eşidir. Zengin bir ailenin kızıdır. Dört çocuk dünyaya getirir.

Detaylı Olay Örgüsü

Osman'ın Kentleşip Evlenmesi Bedirli köyünde dünyaya gelmiş olan Osman küçük yaşlarda annesini kaybederek öksüz kalmış ve babası tarafından büyütülmüştür. Diğer köylülerce zekası övülen Osman'ın şehre gidip okuyacağı ve önemli makamlara geleceği söylenir. Köylülerin öngörüsü gerçekleşir ve Osman şehre gidip okul okur. Onun önemli makamlara geldiği ve zenginleştiği duyulur. Lokantalarda yemek yediği ve birçok kıyafeti olduğu konuşulur. Bir süre sonra Osman'ın zengin bir adamın kızıyla evlendiği duyulur. Mirasın varislerinden biri de Osman'dır. Ancak Osman'ın eşinin oldukça inatçı olduğu duyulur. Dört çocuk dünyaya getirdikten sonra eşinin tamamen erkekleşmiş olduğu söylenir.

Osman'ın Eşiyle Köye Dönmesi Eşine iyi geleceğini düşünerek Osman onu köye götürür. Osman'la karısı sürekli olarak önemsiz konular üzerine tartışırlar. Osman karısına anlayış gösterip alttan almaya çalıştıkça inadin dozu daha da artar. Osman'ın karısı buğdaya arpa, arpaya buğday demektedir. Ekinlerin orakla değil makasla biçildiğini iddia eder. Hatta ona göre ekinler biçilmez kesilir. Eşinin küstahlığına ve inadına daha fazla katlanamayan Osman onunla zıtlaşır. Öfkeden kudurmuş olan kadın kendini derenin içinde bulur ve boğulurken bile eşiyle inatlaşmaya devam eder. Osman eşini kurtarmak için suyun kaynağına doğru yürür. Zira derenin aktığı yöne doğru yürümesi gerekirken eşinin derenin aktığı yönün tersine ilerlemiş olması gerektiğini söyler.

Temalar

Evlilik *Şehirden Kız Alan Köylü* adlı öyküde Baykurt, Bedirli köyünden şehre göç edip iyi bir eğitim aldıktan sonra önemli makamlara gelen Osman'ın eşiyle yaşadığı sorunları anlatır. Şehre göç ettikten sonra kentleşen Osman zengin bir ailenin kızıyla evlenir. Şımarık ve çokbilmiş bir kadınla evlenen Osman eşine sürekli anlayış göstermek zorunda kalır. Fakat köydeyken haksız yere defalarca eşine inatlaşan kadının sonu facia olur.

SULARIN DURULMASI

Kişiler

Bey Anlatının acımasız ve zalim karakteridir. İşlevsel olarak engelleyici bir eyleyendir.

Halk Bey tarafından uyutulup sömürülen ve bilinçlenmeye çalışan kesimdir.

Detaylı Olay Örgüsü

Halkın Yılgınlaştırıcı Sudan İçmesi Adı bilinmeyen bir yerde ve bilinmeyen bir zamanda korumalar tarafından korunan konakta yaşayan Bey herkesi kölesi haline getirmiştir. Bey'in köylülere içmeleri için izin verdiği su insanları yılgınlaştırır ve korkaklaştırır. Yılgın ve korkak kitleler üzerinde kolayca hakimiyet kuran Bey istediği her şeyi yaptırmayı başarır. Köylüleri öldüresiye çalıştıran, onların ürettikleri tahılları, bakliyatları ve et ürünlerini başka beylere satan bey, on yedi yaşına gelen erkekleri kendi ve diğer beylerin çıkarına askere alıp savaşa gönderir. Savaşlara giden askerler farklı coğrafyalarda temiz ve duru suyu tadarlar. Bu su onları canlandırır ve cesaretlendirir. Memleketlerindeki suyun kendilerini halsizleştirdiğini ve korkaklaştırdığını anlarlar. Zira Bey konağının hemen yanından geçen dereyi su içmektedir. Bu su onu cesaretlendirip güçlendirir.

Halkın Bilinçlendirici Sudan İçmesi İçine düşmüş oldukları kötücül durumu anlayan askerler memleketlerine döndüklerinde halkı bilinçlendirmeye ve onları yeni bir su kaynağı aramaya yönlendirmeye çalışırlar. Birçok deneme ve uzun çalışmalardan sonra aranan su kaynağı bulunur. Başlangıçta kuyudan gelen topraklı su zamanla durulur ve berraklaşır. Duru ve temiz sudan içen herkes canlanıp cesaretlenir. Ardından halk beyi devirerek yeni bir düzen kurar. Kurulan yeni düzende hiçbir bey yoktur. Dayanışma, özgürlük ve eşitliğe dayalı bir düzen inşa edilir.

Temalar

Çatışma *Suların Durulması* adlı öyküde Baykurt, bir beyle emekçi halk arasında yaşanan masalsi çatışmayı ve savaşı anlatır. Bilinmeyen bir yerde ve dönemde bir bey halkı bulanık suyla uyutulup sömürür. Fakat zaman içinde halkın içinden dünyayı keşfeden kişiler berrak suyun tadına varır. Memleketlerine döndüklerinde halkla birlikte berrak su aramaya başlayan aydın kesimi amacına ulaşmasıyla beyi devirip eşitlikçi, dayanışmacı ve özgür bir düzen kurar.

“ALAN ŞEYH DEĞİL, VEREN BİZİK!”

Kişiler

Hacı Şemsettin Kaledibi'nde konağı olan bir şeyhtir.

Başkâhya Hacı Şemsettin'in hizmetçisidir.

Yolunpelitliler Bir dağ köyünde yaşayan yerlilerdir.

Detaylı Olay Örgüsü

Yolunpelitlilerin Şeyhten Yardım İstemeye Karar Vermesi Yağbasan köyündeki Yolunpelit dağında yaşayan köylüler Kaledibi'ndeki bir konakta ikamet eden Şeyh Hacı Şemsettin'in keçilerine bakmaktadır. Onun keçilerinin çoğalması ve sağlıklı bir şekilde büyümesi amacıyla Yolunpelitliler zaman zaman kendi hayvanlarını bile satmışlardır. Hayvanları tükenme aşamasına gelen köylüler açlığın ve kıtlığın eşiğine gelmişlerdir. Köylüler arasında belirlenen bir kurulun bir şeyhle konuşmasına karar verilir. Köylüler arasından üç kişi Kaledibi'nde yaşayan şeyhin konağına doğru yola çıkar.

Yolunpelitlilerin Şeyhten Kurtulması Konağa varan üçlü başkâhya tarafından karşılanır. Köylüleri ilk defa ellerinde peynir, süt ve yağ olmadan gören başkâhya şaşkınlığa kapılsa da onları içeri kabul eder. Bir süre sonra üçlünün karşısına çıkan şeyh; dünyanın geçici olduğundan ve ahirete hazırlık yapılması gerektiğinden bahseder. Şeyhin karşısında korkuya kapılan üçlü sormaları gereken asıl soru yerine ona, bundan sonra yağı eriterek mi yoksa eritmeden mi getirmelerini istediğini sorar. Onlara yağı eriterek getirmelerini söyledikten sonra şeyh odadan ayrılır. Utanç içinde köye dönülmesi üzerine köylüler ne yapmaları gerektiğini düşünürler. Köylüler şeyhe ürettikleri şeyleri bir süreliğine göndermeme kararı alırlar. Aradan yıllar geçer ve köylüler şeyhe hiçbir şey göndermemişlerdir. Ne

şeyh ne de adamları köylülerden bir şey almaya gelmez. Yıllar sonra köylüler alanın şeyh değil verenin kendileri olduklarını anlarlar.

Temalar

Korku “Alan Şeyh Değil, Veren Bizik!” adlı öyküde Baykurt, kasabadaki bir konakta yaşayan şeyhin keçilerine yaşadıkları dağ köyünde bakan köylülerin onlara bakamadıkları için zor duruma düşmelerini ve yaşadıkları sorundan kurtulmak için onunla konuşmaya gitmelerini anlatır. Köylüler yaşadıkları korku nedeniyle hayvanlardan ürettikleri her ürünü şeyhe götürürler. Ürettikleri ürünleri şeyhe götürmekten vazgeçen köylüleri hiç kimse arayıp sormaz. Köylüler korkularından dolayı şeyhe hizmet ettiklerini anlarlar.

MISIR TARLASINDA BİR DOMUZ

Kişiler

Ekiz Ali Çaltı köyünün yerlilerinden biridir.

Seyfi Düzşehir’de maden şirketi olan bir sermayedardır.

Detaylı Olay Örgüsü

Köylü Çiftçiyle Kentli Sermayedar Arasındaki Soğuk Çatışma Çaltı köyünde yaşayan Ekiz Ali ıssız bir dağlık bölgede odun kesmektedir. Karşıdan yürüyerek ilerleyen sarı pabuçlu ve fötr şapkalı bir adam görür. Adam Ekiz Ali’yi selamlar ve Düzşehir’de maden şirketi olduğunu söyler. Adam yeni satın aldığı maden ocaklarını gezmektedir. Adamın yorulduğunu ve acıktığını anlayan Ekiz Ali bazlamasını, turpunu ve suyunu onunla paylaşır. Adamı eşeğe bindirerek evine götüren Ekiz Ali ona biber çorbası ikram eder. Ekiz Ali ve ailesinin misafirperverliğine hayran kalan Seyfi Ekiz Ali’ye, şehre indiğinde mutlaka kendisini görmeye gelmesini söyler. Sabah vakitlerinde Seyfi köyden ayrılır. Alışveriş yapmak amacıyla bazı köylüleriyle şehre inen Ekiz Ali Seyfi’yi görmeye karar verir. Fakat Ekiz Ali’yi zor tanıyan Seyfi meşgul olduğunu ve mesai saatleri dışında onunla görüşebileceğini söyler. Aradan geçen kısa bir süre sonra yeniden şehre inen ve Seyfi’nin bürosuna giden Ekiz Ali onun konukları olduğunu görür ve yeniden geri çevrilir. Seyfi’yi çok iyi ağırlamış ve her şeyini onunla paylaşmış olan Ekiz Ali kullandığını düşünür ve gururunun incindiğini hisseder. Köye geldiğinde önemli bir konuk muamelesi görmüş Seyfi, Ekiz Ali’ye aynı ilgiyi göstermez.

Çiftçinin Kentli Sermayedardan İntikam Alması Çaltı köyüne yeniden yolu düşmüş olan ve Ekiz Ali’nin evine gelmiş olan Seyfi eskisi gibi oldukça iyi karşılanır. Yemekler yenir ve ikramlar sunulur. Ekiz Ali Seyfi’ye tek yatağını verir. Olası bir domuz saldırısına karşı tüfeğini de bırakır. Seyfi’den intikam almak isteyen Ekiz Ali onun atını alıp mısır tarlasına bırakır. Gece yarısı mısır tarlasındaki seslere uyanan Seyfi gördüğü karaltıya ateş eder. Sabah vakitlerinde vurulan hayvana bakmaya giden ikili Seyfi’nin domuz yerine kendi atını vurduğunu görür. Ekiz Ali Seyfi’ye şehirde kendisini köyde de atını tanımadığını iğneleyici bir üslupla dile getirir.

Temalar

Samimiyetsizlik *Mısır Tarlasında Bir Domuz* adlı öyküde Baykurt, Ekiz Ali isimli bir köylü çiftçiyle Seyfi adındaki kentli sermayedar arasında geçen soğuk çatışma üzerinden burjuva sınıfının samimiyetsizliğine değinir. Köye geldiğinde Ekiz Ali’nin misafirperverliğinden ve imkanlarından faydalanan Seyfi, Ekiz Ali şehre indiğinde onu görmezden gelir. Kullanıldığını ve aşağılandığını fark eden Ekiz Ali Seyfi’den dolayı yoldan intikam alır.

UZUN KAVAK

Kişiler

Kavak Anlatının kahraman-anlatıcısı bir ağaçtır.

Mevlüt Kavağın bulunduğu tarlanın sahibidir.

Kabak Kavakla mücadeleye giren sebzedir.

Detaylı Olay Örgüsü

Kavağın Mücadelesi Köklerini bir dere yatağının kıyısına salmış olan kavak zaman içinde toprağın çoraklaştırılıp parsellendiğini görür. Ormanın içinde bulunan derenin kıyısındaki bir ağaç olan kavak zaman içinde parsellenmiş arazideki bir ağaç haline gelmiştir. Mevlüt'ün tarlasının sınırlarının içinde yer alan kavak ağacı köylülerin, özellikle kadınların, yaşadıkları sorunları ve acıları gözlemler. Kadınların yoğun bir şekilde çalışması, çocuk düşürmesi ve şiddet görmesi kavağı çok üzer. Çocuklarla köylülerin neşesi onu mutlu eder. Bir gün dibine kabak ekilmesinin ardından kavak amansız bir mücadeleye girer. Zaman içinde kabak kavaktan daha büyük hale gelir. Fakat havaların soğumasıyla birlikte kabak solup yere düşer. Kavaksa dimdik ayakta kalır.

Kavağın Gövdesinin Kesilmesi Ancak Köklerinin Toprakta Kalmaya Devam Etmesi Mevlüt ve ailesiyle birlikte yaşamaktan oldukça memnun olan kavağın burnuna bir gün kötü kokular gelmeye başlar. Bir adamla kavağın yanına gelen Mevlüt pazarlığa tutuşur. Yapılan pazarlığın sonunda anlaşmaya varılır ve Mevlüt kavağı satar. Kavağı kesmeye gönlü razı olmayan Mevlüt adama onu kesecek birilerini bulmasını söyler. Baltalarıyla gelen adamlar kavağı keserler. Gövdesi göremediği toprağın üzerinde sürüklenen kavak mutsuz olsa da umutludur. Zira gövdesi kesilmiş olsa da kavağın kökleri topraktır. Gövdesi defalarca kesilmiş olsa da kökleri toprakta kalmaya devam eder ve onun yeniden filizlenmesini sağlar.

Temalar

Umut *Uzun Kavak* adlı öyküde Baykurt, dünyaya geldiği günden itibaren hem tabiatla hem de insanlarla mücadele etmiş olan kavak ağacının defalarca gövdesi kesilmiş olsa da yeniden filizlenen büyüdüğünü anlatır. Vermiş olduğu zorlu mücadeleler ve ihanetler karşısında dimdik ayakta kalmaya çalışan kavağın her şeye gücü yetmese de yeniden yeşermeyi başarır.

ÇOBANIN KARISI

Kişiler

<i>Mustafa Ali</i>	Çobandır.
<i>Ayşeli</i>	Anlatının kadın başkarakteri çobanın eşidir.
<i>Nuri</i>	Zurnacıdır.
<i>Kadir</i>	Davulcudur.
<i>Akif</i>	Mustafa Ali - Ayşeli çiftinin oğludur.
<i>Şakirâ</i>	Eski muhtardır.
<i>Mahmut</i>	Bakkaldır.
<i>Ramazan</i>	Köyün varsıllarındandır.
<i>Hacı Remzi</i>	Köyün varsıllarındandır.

Detaylı Olay Örgüsü

Ayşeli'nin Haksızlığa Uğraması ve Karşı Eyleme Geçmesi Tokulların evinin avlusunda düğün havaları çalmaktadır ve köyün kadınları kendilerinden geçmişçesine dans etmektedirler. Köyün varsıl kesiminin oynadığı uzun oyunlardan dolayı yoksul kesime oyun oynama sırası bir türlü gelmez. Çobanın karısı Ayşeli dans etmek için sıra bekler. Fakat onun yerini sürekli başkaları alır. Çalgıcılar köyün içinde dolaşmaya başladığında dans etmeye yeltenen Ayşeli'ye bir türlü sıra gelmez. Düğünün bitmesi ve çalgıcıların köylerine dönmesiyle maruz kaldığı ayrımcılık nedeniyle gururu incinen ve arzusu yerine getirilmemiş olan Ayşeli mutsuz bir halde eve döner. Gece vakitlerinde eve dönen

Çoban Mustafa Ali eşini ve oğlunu uyurken bulur. Eşi kendisine yemek hazırlamamıştır. Eşini uyandıran Mustafa Ali sorunun ne olduğunu ve kendisi için neden hazırlık yapılmadığını sorar. Aysel Mustafa Ali'ye akşam vakitlerinde düğünde hiç oynamadığını ve gururunun incindiğini söyler. Aysel Mustafa Ali'ye köydeki değerinin anlaşılması için hayvanları gütmemesini ve başka bir çoban tutulması halinde onu dövmesini söyler. İsteğinin yerine getirilmemesi durumunda Aysel hiçbir ev işi yapmayacaktır. Mustafa Ali Aysel'in istediği şeyi yapmaya karar verir.

Çobanın ve Karısının Kendi Güçlerini Keşfetmeleri Sabah vakitlerinde köyün varsıları Mustafa Ali'den hayvanları gütmelerini isterler. Fakat Mustafa Ali Aysel'in dün akşam maruz kaldığı muameleyi anlatır ve eşi çalgı eşliğinde dans edip oynamadan hayvanları gütmeyeceğini söyler. Baskılara ve ısrarlara rağmen kararında ısrar eden Mustafa Ali'nin eşi için Yakaköy'den çalgıcılar getirilir. Bunun üzerine Aysel çalgıcıların çaldığı müzik eşliğinde saatlerce oyun oynar. Mustafa Ali hayvanları gütmeye götürür. Gece vakitlerinde döndüğünde eşini hala oynarken bulur. Yorgunluktan bayılan eşini eve götürür. Köyün varsıları çobanın bile hakkını aramaya başladığını ve bundan sonra dikkat edilmesi gerektiğini söylerler.

Temalar

Keşif Çobanın Karısı adlı öyküde Baykurt, yaşadığı köyde çobanlık yapan Mustafa Ali adındaki karakterin iş bırakarak aslında ne kadar önemli bir iş yaptığını ve köyde söz sahibi olacak kadar güç sahibi olduğunu nasıl keşfettiğini anlatır. Varsıl köylülerce eşinin ayrımcılığa ve haksızlığa maruz kaldığını öğrenen Mustafa Ali hayvan sahiplerinin hayvanlarını gütmeyeceğini söyleyerek elindeki caydırıcı gücü kullanır. Elindeki koz sayesinde Mustafa Ali isteğini gerçekleştirir.

AĞASIYLA UŞAĞI

Kişiler

Ağa Anlatının varsıl ve sömürücü karakteridir.

Uşak Anlatının yoksul ve sömürülen karakteridir.

Detaylı Olay Örgüsü

Ağa'yla Uşağın Yer Değiştirmesi Bir akşam ağa uşağına sabah yola çıkacaklarını ve yolculuk için hazırlık yapmasını söyler. Uşak yolculuk için hazırlıkları tamamlar ve sabah saatlerinde yola çıkar. Ağa at üzerinde ilerlerken uşakı yaya bir şekilde onun önünde ilerlemektedir. Yolculuk sırasında ağa aniden atını durdurur ve yerdeki hayvan dışkısını göstererek onun sığira ait olup olmadığını sorar. Uşak dışkının mandaya ait olduğunu söyler. Ağa uşağına manda dışkısını yemesi halinde atını, silahını, konağını, eşlerini ve kızlarını vereceğini söyler. Ağasının yalan söyleyip tuzak kurmadığına inanmak zorunda olan uşak dışkıyı zor da olsa yemeyi başarır. Bunun üzerine uşak ağanın yerine geçer. Onun konağında yaşamaya, eşleriyle yatmaya ve onun işini yapmaya başlar. Ağanın bütün mal varlığı uşağa geçer.

Uşakla Ağanın Yer Değiştirmesi Bir süre sonra eski uşak eski ağaya acımaya başlar. Eski ağanın konağında yaşayan, eşleriyle yatan ve işini yapan eski uşak ağaya eski unvanını geri vermek ister. Fakat eski ağa hak etmediği gücü ve serveti istemez. Bunun üzerine bir yolculuk sırasında ağa uşağına yerdeki manda dışkısını gösterir ve onu yemesi durumunda bütün servetini ona vereceğini söyler. Büyük zorlukla dışkıyı yiyen eski ağa yeniden ağa olur. Eski uşaksa yeniden uşak olur. Ardından bir gün yolculuk sırasında verilen molada uşak ağaya madem her şey eski haline dönecek ve hiçbir şey değişmeyecekti neden dışkıyı yemiş olduklarını sorar. Ağa uşağın sorusuna cevap veremez.

Temalar

Kendini Kandırma Ağasıyla Uşakı adlı öyküde Baykurt, insanoğlunun yaşadığı en temel yanılsamalardan birine sınıfsal olarak farklı taraflarda yer alan iki karakter üzerinden ironik bir anlatı aracılığıyla değinir. Varsıl ve güçlü bir insan olmanın hayaliyle yaşayan uşak bir gün amacına ulaşır. Fakat amacına ulaşmasıyla amaçsız kalan uşak asıl isteğinin bu olmadığını anlar. Güç sahibi olmanın varoluşun asıl amacı olmadığını ve insanın derin bir yanılgı içinde olduğu iletisi verilir.

ON BİNLERCE KAĞNI

Kişiler

Köylüler (Açık/Sorumlu) Anlatının gizli ve adı olmayan kahramanı anlatıda rol oynayan köylülerdir. Anlatıdaki köylü sınıfı baskı, sömürü, adaletsizlikten bunalıp yeni bir düzen kurma yolunda harekete geçer. Onlara aydınlar ve ermişler öncülük ederler. Köylülerin yolculuğu oldukça zordur. Yolculukta onlara kağnılar eşlik eder. Başlangıçta oldukça kararlı, özgüvenli, cesur, bilinçli bir görünüme sahip olan köylülerin varsılların elindeki imkanları görmeleriyle şevkleri kırılır.

İsyankâr “Daha ne duruyorsunuz?” diye sordu birbirine. “Eller gitti, yetişebilene aşkolsun! Biz daha duruyoruz? Çabuk gidelim!” (Baykurt 2018, 210).

Canlı “Gideceksek ne duruyoruz madem? Haydaaaa!” “Sürelim arkadaşlar, sürelim haydaaaa!” Hep bir ağızdan: “Haydaaaa!” dediler” (Baykurt 2018, 210).

Kararlı “Dakika altındır! Bugünece durduğumuz hata! Madem büyüklerimiz, akli eriklerimiz, paşalarımız, ve de efendilerimiz, ve de yöneticilerimiz yele binip sürdü, biz de sürelim!” (Baykurt 2018, 211).

Cefakâr “On binlerce, yüz binlerce kağni, köylerin ağırlığını yüklenmiş, zorluğunu sırtlanmıştı. Meşeden tekerlekler ancak bu kadar dönebiliyordu” (Baykurt 2018, 212).

Kandırılan “Her biri sekizer onar takla atarak birbirinin üzerine yığıldı. Birbirine girip kaynadılar. Sonunda sinirli bir sessizliğe gömüldüler.” Arkasından acıklı bir plâk çaldı radyolar” (Baykurt 2018, 214).

Varsıllar Köylüleri sömüren, ezen ve onların karşısında yer alan kesimdir.

Detaylı Olay Örgüsü

Köylülerin İlerlemeye Başlaması Yaz mevsiminin gelmesiyle birlikte harareten bunalan köylülerden bazıları geri kalmışlıklarına isyan ederler. Birçok memleketin ilerlediğini, keşifler ve icatlar yaptıklarını, denize ve havaya hakim olduklarını fakat kendilerinin hala aynı yerde saydıklarını konuşurlar. Bu duruma başkaldıran köylüler ilerleme yarışına dâhil olurlar. Başlarda üç yüz kadar kişiyle yola çıkan köylüler yolculuk sırasında sayılamayacak kadar çoğalır. Topraklı yolda ilerleyen kağnıların ucu bucağı görülmemektedir. Aydın ve ermiş takımıyla öncüler denize, havaya ve yeni coğrafyalara ilk hakim olan kişiler olurlar. Basın-yayın organları köylülerin emsalsiz yürüyüşünü anbean anlatır.

Köylülerin Varsıllar Tarafından Kandırılmaları Fakat bir süre sonra kağni katarlarının arkasından motorlu araçlarıyla gelip öne geçmeye çalışan varsıllar görünür. Varsıllar kitlenin önüne geçmek için yalvarır ve ellerindeki bütün imkanları sefeber ederler. Köylüler onlara yol vermek isteseler de kağni katarları aradan araç geçemeyecek kadar sıkışiktir. Arabaların geçmesi mümkün değildir. Fakat köylülerin başlarını toprağa gömdükleri bir anda varsıllar katarların önüne geçmeyi başarırlar. Köylülerin yoğun çabalar ve kağnılarla ilerleyip geldiği noktaya arabalılar kolayca ulaşmış ve onların önüne geçmişlerdir. Onların öne geçmesiyle basın-yayın organları yayın yapmayı bırakır ve köylüler sessiz bir öfkeye gömülür.

Temalar

Keşif *On Binlerce Kağni* adlı öyküde Baykurt, Anadolu köylüsünün kağni katarlarıyla çağdaş medeniyetler seviyesine doğru sınıf bilinciyle ilerlediğini simgesel bir anlatı aracılığıyla aktarır. Sömürüden ve ezilmekten yılmış olan azınlık bir köylü grubu kağnılarıyla yola çıkar. Bir süre sonra onlara sayılamayacak kadar köylü katılır. Köylüler amaçlarına ulaşma konusunda fazlaca yol kateder. Fakat bir süre sonra köylüler varsıllar tarafından kandırılırlar.

Kaynakça

Baykurt, Fakir. *On Binlerce Kağıt*. XVI cilt. İstanbul, Beyoğlu: Literatür Yayınları, 2018.

Yanardağ, Mehmet Fetih. *Fakir Baykurt'un Hikâye ve Romanlarının Tema ve Yapısı Üzerine Bir İnceleme*. Doktora Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya: İnönü Üniversitesi, 2005.

Yanardağ, Mehmet Fetih. «*Fakir Baykurt'un Hikâyelerinde Tema.*» Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2007: 227-263.